

BUDAPEST GEOLOGIÁJÁHOZ.¹

Barton emeletbeli nummulites-es mészkő előfordulása a Gellérthegyen. A Gellérthegy geológiai viszonyainak ismertetői: BEUDANT, SZABÓ JÓZSEF és HOFMANN KÁROLY egybehangzólag azt állítják, hogy a Felső-Triás dolomitra közvetlenül a Felső-Eocénbe tartozó bryozoumos márga, illetőleg az ezzel kapcsolatban fellépő s vele egykorú kövületmentes szarukőbreccia telepszik. Ennek megfelelőleg a Budapest környékéről kiadott geológiai térképeken is a dolomit és az Alsó-Oligocén budai márga területe közt csak a Priabonien (bryozoumos márga) színét látjuk föltüntetve. Ma a Gellérthegy jobban hozzáférhető lévén, sikerült konstatálni, hogy a fellegvár alatt a dolomitra közvetlenül a Barton emeletbeli orthophragminás és nummulites-es mészkő telepszik csekély, mindössze 5--6 m vastagságban. Ez a mészkő egyes padjaiban kevesebb, nagyobb részében azonban igen sok szarukődarabot tartalmaz, olyannyira, hogy a mészkarbonát helyenként csak mintegy a szarukőtörmelék cementanyaga szerepel. Vannak viszont bár alárendelten — egészen tiszta szarukőmentes sárgásfehér mészkőrétegek is. Tehát az uralkodó kőzet teljesen megegyezik azzal a kőzettel, mely a hármashatárhegy-mátyáshegyi vetődött rögsorozatban a Barton emeletbeli mészkő legalsó, a dolomitra települt rétege gyanánt már régóta ismeretes. Megjegyzendő, hogy az aránylag kis előfordulásban a kőzet minősége, szarukőtartalma s ezzel kapcsolatban faunája (úgy a kövületek száma, mint fajok dolgában) is gyorsan változik.

Vannak benne: *Orthophragmina Pratti* MICH. sp. (= *Orbitoides papyracea* Boub.), *Nummulites (Bruguieria) intermedia* D'ARCH., egy vonalozott *nummulites* faj, *Operculina ammonica* LEXM., *Serpula* sp., *Bryozoumok*, *Echinanthus* sp., *Pecten* sp. töredékei, továbbá a tisztább mészkőfeleségeken a *Lithothamnium nummulitiformum* GÜMB. Délnyugatra a fellegvártól, a hegylejtőn lévő kőzetben, melyben uralkodik a szarukőtörmelék s a mészkő csak cementanyagul szolgál, csak nummulitesek átmetszetei ismerhetők föl.

A leírt kőzetek fölé telepszik a Gellérthegy felső részén a meredek sziklatömböket alkotó vörhenyesbarna, vagy sárgásbarna, quarcos kötőanyagú kövületmentes szarukőbreccia, mely azonban csak egész lokális parti képződmény lehetett, mert DNy. felé a nummulites-es mészkő fölé már közvetlenül

¹ E címen állandó rovatot létesítünk közlönyünkben dr. SCHAFARZIK FERENC, társulatunk másodelnökének indítványára. Célunk ebben olyan apró geológiai és palaeontológiai megfigyeléseket közölni Budapestről és környékéről, melyek egyébként feledésbe mennének, míg így, ha mozaik módon összerakjuk, lassankint kiépül Budapest környéke geológiai fölépítésének teljes, lehetőleg a legapróbb részletekbe menő ismerete.

Szerk.

a szintén csak csekély vastagságú (3—4) m bryozoomos márga telepszik, igen sok kövülettel, a mely fölött viszont a gellérthegyi új vízmedence területén a budai márga, majd a kiscelli agyag következik. Ellenben a Gellérthegynék a Ferenc József-híd felé eső részén, úgy látszik, a dolomitra közvetlenül a szarukőbreccia telepszik jóval nagyobb vastagságban. Itt sikerült dr. KOCH A. egyet. tanár úrnak évekkal ezelőtt egy *Pecten biarritzensis* D'ARCH. példányt, magának pedig rossz megtartású Bryozoomokat lelni ebben a kőzetben. SZABÓ J. egy közbetelepült elquarcosodott rétegből «Pectent, Cidarist, Spatangot és Orbitoidokat» említ közelebbi meghatározás nélkül s a «Nummulitmészrétegek csoportja»-ba sorozza ezt a képződményt, mely szerinte valószínűleg eredetileg szintén mészkő volt. (Ezt a réteget ma már nem sikerült föllelni.)

Kiemelendő, hogy HOFMANN K. e szarukőbrecciaról szólva — bár a Priabonienbe sorozza — nem tartja kizártnak, hogy még a Barton képződménye legyen. Miután a szarukőbreccsiát az említett nummulites-es képződménnyel sokkal szorosabban látom összefüggni, mint a Bryozoomos márgával, ezt, a többi hasonló természetű előfordulással (Farkasvölgy) együtt a Barton emelet egy lokális parti faciesű képződményének volnék leginkább hajlandó tekinteni.

Dr. SCHRÉTER Z.

*

A budai hegyek legrégebbi képződménye, a mint azt már PETERS KÁROLY és HOFMANN KÁROLY kimutatták, a mátyáshegyi szaruköves, calciteres sárgásbarna mészkő, melynek nagyobb elterjedését a Hármashatárhegy ÉK-i lejtőjén s a hidegkúti Kálváriahegy É-i és K-i oldalán LÖCZY LAJOS konstataálta. Miután ennek a mészkőnek települése sehol sem egészen világos, némelyek a juraidőszak képződményének tartották egy ideig, míg LÖRENTHEY IMRE annak a triászba való tartozását kétségen kívül igazolta.¹ A csővári röghegyek területén VADÁSZ s a Vérteshegységben saját megfigyeléseim teljesen megerősítik ezt a fölfogást. VADÁSZ kimutatta a csővári rögökben, hogy ott a földolomit fekvőjét szürkés és sárgás mészkövek teszik, melyek elég bő, a raibli rétegekével rokon, faunát tartalmaznak.² Magának a Vértesben, Csákberéyn mellett sikerült a budapestvidéki mészkövekkel teljesen azonos petrográfiai minőségű mészkövet fölfedezni, mely egy hosszanti, eocénelőtti vetődésvonal mentén, határozottan a dolomit padjai alá dől, tehát annak fekvője. Itt kövületeket is elég nagy számban sikerült lelnem. Leggyakoribb köztük egy *Loxonema* sp., mely a st.-caniani rétegekből leírt egyik fajjal lesz azonos, vannak továbbá egyéb gastropodák és kagylók, melyeknek egy része új fajnak fog bizonyulni. (Ez előfordulás geológiai viszonyainak és fannájának le-

¹ Dr. LÖRENTHEY IMRE: Vannak-e juraidőszaki rétegek Budapesten? Földt. Közl. 1907. XXXVII. 359. Itt erre a kérdésre vonatkozó egész irodalom föl van említve.

² L. Földt. Közl. 1908. p. 369 a Társulat 1908. évi május hó 6-án tartott szaküléséről szóló jegyzőkönyvét s VADÁSZNAK közelebb a csővári röghegyekről megjelenendő monográfiikus munkáját.

írását legközelebb TAEGERREL együttesen fogjuk közrebocsátani.) Lóczy LAJOSNAK, a Földtani Intézet igazgatójának véleménye szerint a szóban forgó képződmény a raibli rétegekkel azonosítható.

Miután a budai hegyekhez legközelebb eső két helyen az egészen azonos habitusú mészkőnek a földolomit alatt való fekvése kétségen kívül konstatálható és azoknak kora és faciese a felt kövületek alapján elég biztonsággal megállapítható; azt vélem, hogy a budai hegyeknek szóban forgó mészkővét másnak, mint a keuper raibli rétegek æquivalensének, nem tekinthetjük. Megjegyzendő, hogy BÖCKH JÁNOS és dr. SCHAFARZIK FERENC ezt a mészkövet a Bakony *Daonella Lommeli* WISSM.-t tartalmazó fűredimészkővével állították párhuzamba.¹

SCHRETER ZOLTÁN.

IRODALOM.

A magyar királyi Földtani Intézet évi jelentése 1907-ről.

(Egy táblával.)

Magyarul megjelent 1909 januárius havában.

1. Dr. SZONTAGH TAMÁS: *Igazgatósági jelentés*. 7—29. oldal.

BÖCKH JÁNOS intézeti igazgatásának 25 éves évfordulóját ünnepelte ez évben, ezzel kapcsolatban a jelentés hosszasan foglalkozik az Intézetnek utolsó 25 éves történetével. A hegyvidéki földtani fölvételeknél 1907-ben 2402·288 km²-nyi területet dolgoztak föl, azonkívül 195·816 km²-t reambuláltak a részletes agrogeológiai fölvételek pedig 1586·929 km²-rel haladtak előre. Végül a tőzegkutatások körülbelül 50·132 km²-nyi területre terjedtek ki. Nagyszabású kőszén és kálisó kutatásokat is végeztek ebben az évben, míg a petroleum kutatás szünetelt.

2. Dr. POSEWITZ TIVADAR: *Dolha és völgye Máramaros megyében* 30—37. old. és *a harmadkori dombvidék: Káposztafalu és Igló között Szepes-megyében*. 38—40. oldal.

Szerző a fölvételi idő első felében Máramarosmegyében végzett fölvételt. A terület fölépítésben jurá, kréta, oligocén vesznek részt, a völgyek mentén azonkívül sok helyütt ó-diluvialis kavicsterraszok vannak. A ju-

¹ Dr. SCHAFARZIK FERENC: Budapest és Szentendre vidéke. Térképmagyarázat. Budapest 1902. 14. oldal.